

Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlama Çalışması

DOI: 10.26466/opus.603955

*

Yavuz Ercan Gül* - Kasım Karataş** - Bakyt Borkoev***

* Dr., Kırgız-Türk Manas Üniversitesi, Ed. Fak., Eğitim Bilimleri ABD, Bişkek / Kırgızistan

E-Posta: yavuz.gul@manas.edu.kg

ORCID: [0000-0002-8191-2647](https://orcid.org/0000-0002-8191-2647)

** Dr. Öğr. Üy., Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Karaman / Türkiye

E-Posta: kasim.karatas@hotmail.com

ORCID: [0000-0002-2867-9583](https://orcid.org/0000-0002-2867-9583)

*** Doç. Dr., Kırgız-Türk Manas Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Bişkek / Kırgızistan

E-Posta: bakyt.borkoev@manas.edu.kg

ORCID: [0000-0001-9456-2108](https://orcid.org/0000-0001-9456-2108)

Öz

Hoşgörü, insanların farklılıklarına saygı göstermek, beğenilmeyen duygu ve düşüncelerine tahammül etmek ve onlara sabır göstermek gibi anlamları taşıyan bir kavramdır. Barışçıl bir toplumun oluşturulabilmesinin ön koşuludur. Hoşgörü eğilimini özellikle öğretmen adayları düzeyinde ölçecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracıma ihtiyaç duyulması nedeniyle gerçekleştirilen bu çalışma Gül ve Alimbekov (2018) tarafından geliştirilen Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeğinin Türkiye şartlarında geçerliğini ve güvenilirliğini sağlamayı amaçlamıştır. 15 maddeden oluşan 5'li likert tipindeki ölçek, Eğitim Fakültesinde öğrenim gören toplamda 543 öğretmen adayına uygulanmıştır. Ölçeğin dört faktörlü yapısının incelenmesi için açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Elde edilen veriler, 15 maddelik ölçeğin dört faktörlü özgün yapı ile tutarlı verilerle uyumlu olduğunu göstermektedir. Ölçeğin güvenilirliği için, ölçeğin iç tutarlık katsayıları kontrol edilmiştir. Elde edilen Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı ölçeğin tümü için .77; empati alt boyutu için .74; önem alt boyutu için .69; uyum alt boyutu için .70; tutum alt boyutu için de .67 olarak hesaplanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hoşgörü Ölçeği, Öğretmen Adayları, Geçerlik, Güvenirlik, Ölçek Uyarlama.

Adaptation Teacher Candidates Tolerance Scale into Turkish Language

*

Abstract

Tolerance is a concept which carries meanings such as respecting the differences of people, bearing their disliked feelings and opinions and being patient with them. It is a prerequisite for the creation of a peaceful society. Conducted due to the need for a valid and reliable assessment tool to assess the tendency of tolerance especially at the level of teacher candidates, this study aimed at ensuring the validity and reliability of the Teacher Candidates Tolerance Scale developed by Gül and Alimbekov (2018) under the conditions of Turkey. The 5-point Likert-type scale consisting of 15 items was applied to 543 teacher candidates who were studying at the Faculty of Education. For examining the four-factor structure of the scale, exploratory factor analysis (EFA) and confirmatory factor analysis (CFA) were executed. The obtained data show that the 15-item scale comply with the data consistent with the unique four-factor structure. For the reliability of the scale, the internal consistency coefficients of the scale were checked. The obtained Cronbach's Alpha internal consistency coefficient was calculated as .77 for the whole scale, as .74 for the empathy sub-dimension, as .69 for the importance sub-dimension, as .70 for the compliance sub-dimension, and as .67 for the attitude sub-dimension.

Keywords: *Tolerance, Teacher Candidates, Validity, Reliability, Scale Adaptation.*

Giriş

Günümüzde giderek önemi artan bir kavram olan “hoşgörü” farklılıklara saygı gösterme, farklı fikre sahip insanlara karşı tahammül etme, diğer bir deyişle insanların birbirinden ayrı duygu, düşünce, davranış, tutum ve eylem biçimleri olabileceğini kabul etmektir (Kavcar, 1995; Köknel, 1995). Daha geniş bir ifadeyle hoşgörü kavramı sizi rahatsız etmediği ve başkalarının haklarına zarar vermediği sürece her türlü davranışı ve farklılığı tolere edebilmedir (Dommering, 2008). Ayrıca hoşgörü kişinin sevmediği, hoşlanmadığı şeyleri kabul etmenin içsel bir paradoksudur. Kişilerin, çatışmanın üstesinden gelebilmek veya kaçınmak için katılmadığı, veya nefret ettiği şeylere karşı hoşgörüyle yaklaşmaları gerekir (Sullivan, Piereson ve Marcus, 1982; Vogt, 1997). Bu nedenle hoşgörü kavramı hoşla gitmeyen bir durum veya davranışın varlığından haber verir.

Hoşgörü, ulusal ve uluslararası her platformda gündeme gelmekle beraber, eğitimde de çalışmaların büyük çoğunluğu hoşgörülü vatandaşlar yetiştirmeyi amaçlamaktadır (Gündüz, 1995). Özellikle günümüzde ülkeler ve toplumlar arasındaki sınırlar bilim ve teknolojinin yüksek hızdaki gelişimiyle birlikte ortadan kalkmakta ve kültürler arasında iletişim artmaktadır. Bu iletişim hızına hoşgörünün yetişememesinden kaynaklanan kültürel çatışmalar, toplumsal ayrılıklar gibi nedenlerle dünya barışı zedelenmektedir. Kişiler arasında meydana gelen fikir uyuşmazlıkları, farklılıklara tahammül gösterememe ile ortaya çıkan kavgalar, küresel ölçekte ülkeler arasındaki savaşların tamamı hoşgörünün insanlar arasında istenilen düzeyde yerleşememesinden kaynaklanmaktadır (UNESCO, 1994). Bu nedenle hoşgörü olmadan, farklılık, eşitlik ve barışı önemseyen toplulukların varlığının devam etmesi mümkün değildir (Van Doorn, 2014). Corneo ve Jeanne (2009) daha da ileri giderek, hoşgörüyü modern ve geleneksel insanın veya toplumun belirleyicisi olarak kabul etmektedirler. Onlara göre modern toplumlar her türlü olumlu gelişmelerin tetikleyicisi olan hoşgörüye sahiptirler. Gelişmemiş toplumlar ise, sosyal normlara teslim olmuş, yeteneklerin tezahür ortamı bulamadığı toplumdur.

Hoşgörünün toplum içerisinde bir takım işlevleri vardır. Bunlardan bazıları olan şiddetin ortadan kaldırılması veya bastırılması, insanların zulüm ve saldırganlıktan korunması veya istenen ölçüde azaltılması gibi işlevler insanlık, barışçı bir toplumun oluşturulması için ön koşullardır

(Marcuse, 1969). İnsan sosyal bir varlık olmasından dolayı diğer insanların varlığını da kabul etmek durumundadır. Bu kabul insanın yalnızca maddi varlığı değil, aynı zamanda fikir, duygu, düşünce bağlamında da onun kabul edilmesi anlamını taşımaktadır. Burada hoşgörünün sorumluluk yönü ortaya çıkmaktadır. Levinas'a (1998) göre insan, yalnızca bilişsel ve rasyonel bir varlık değil, aynı zamanda etik bir varlıktır ve bu durum onu diğer insanlardan da sorumlu kılmaktadır. Çünkü insan başka insanların varlığını kabul etmekle, kendi varlığını kabul etmiş olur. Bu yönüyle başkalarına gösterilen hoşgörü, insanın kendisine karşı da saygı göstermesi demektir.

Öğretmen çocuklara değer kazandırmada anne ve baba gibi bir öneme sahiptir. Çünkü anne ve babasından sonra eğitim yaşamı boyunca çocuklar öğretmenle vakit geçirmektedirler. Bu da öğretmenlerin alan bilgisi, mesleki bilgi, teknik bilgi gibi bilişsel süreçlerin yanında, duyuşsal olarak ta değerler ile donanımlı olmasını gerekli kılmaktadır. Dilmaç (2012) eğitimin duyuşsal boyutu olan değer öğretiminde öğretmenlerin üzerine düşen görevleri anlatırken, öğretmenin model olması, sınıf içerisinde sosyal bir ortam oluşturması ve paylaşım olanağı tanınmasına vurgu yapmaktadır. Dilmaç'ın sıralamasına bakıldığında içerisinde öğretmenlere düşen en önemli görevin model olmak olduğu görülmektedir. Çünkü duygu aktarımının en iyi yolu karşıdaki kişiye model olmaktır. Model olmanın yolu da öğretmenin öğrenciye kendisini sevdirmesinden geçmektedir. Sürekli kötü davranan, ceza veren, düşük notlarla öğrencileri korkutan bir öğretmenin iyi bir model olması düşünülemeyeceği gibi kötü bir rol-model olması da kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle hoşgörü değerine sahip olmayan bir öğretmenin hoşgörü konusunda model olması da beklenemez.

Türkiye'deki alanyazında öğretmen adaylarının doğrudan hoşgörü düzeylerini ölçecek bir ölçme aracına rastlanamamıştır. Bu nedenle öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerinin ölçülmesine yönelik Gül ve Alimbekov (2018) tarafından Kırgızca dilinde geliştirilmiş olan "Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği"nin Türkçe'ye uyarlanması amaçlanmıştır. Böylelikle hem alanyazına hem de hoşgörü ile ilişkili psikolojik yapıların ortaya çıkarılmasına yönelik yapılacak çalışmalara katkı sağlamak hedeflenmektedir.

Yöntem

“Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği”nin Türkçeye uyarlama çalışmalarının hangi aşamalardan geçtiği aşağıda sunulmuştur.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu 2018 – 2019 eğitim yılında Türkiye’de İç Anadolu Bölgesi’nde bulunan bir üniversitede İlköğretim Matematik Öğretmenliği, Sınıf Öğretmenliği, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümlerinde ve Pedagojik Sertifika Formasyon Grubu’nda öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Çalışma grubuna ait bilgiler aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Grubuna Ait Bilgiler

Cinsiyet	f)	%	Sınıf	f	%	Yaş	f	%
Kadın	414	76,24	1	222	40,88	18-20	210	38,67
Erkek	129	23,76	2	54	9,94	21-23	256	47,15
			3	160	29,47	24+	77	14,18
			4	107	19,71			
Toplam	543	100		543	100		543	100

Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği (ÖAHÖ):Öncelikle Gül ve Alimbekov (2018) tarafından geliştirilen “Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği”nin Türkçe’ye uyarlanabilmesi için yazarlardan gerekli izinler alınmıştır. Bu ölçek öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin öğrencilerine karşı bilişsel ve duyuşsal olarak hoşgörü tutumlarını ölçen 15 madde ve Önem, Uyum, Empati ve Tutum şeklinde 4 boyuttan oluşan bir ölçektir. Ölçekten alınan yüksek puanlar öğretmen adaylarının veya öğretmenlerin öğrencilerine karşı yüksek düzeyde hoşgörülü olduğunu ve düşük puanlar ise öğretmen adaylarının veya öğretmenlerin öğrencileri ile ilişkilerinde düşük düzeyde hoşgörüyü göstermektedir. Hoşgörü Ölçeği 5 dereceli (Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Hiç Katılmıyorum) Likert tipi bir ölçektir.

Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği'nin orijinalinde ölçekten alınabilecek en yüksek ve en düşük puan aralıkları hesaplanmıştır. Buna göre ölçekten alınabilecek en yüksek puan 75 iken, en düşük puan ise 15'tir. Buna

göre ölçekten alınan 63-75 puan aralığı “çok yüksek düzeyde hoşgörülü”, 51-62 puan aralığı “yüksek düzeyde hoşgörülü”, 39-50 puan aralığı “orta düzeyde hoşgörülü”, 27-38 “düşük düzeyde hoşgörülü” ve 15-26 puan aralığı ise “hoşgörüsüz” şeklinde yorumlanmaktadır.

Ölçeğin orijinali 432 öğretmen adayına uygulanmıştır. Ölçeğin bütünü-
nün iç tutarlık katsayısı $\alpha=0.86$ olarak bulunmuştur. Test-tekrar test yön-
temi kullanılarak, iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı ise boyut-
lar arasında 0.67 ve 0.85 arasında değiştiği belirlenmiştir. Her bir ölçek
maddesinin almış olduğu faktör yükü 0.44 ile 0.93 arasında değişmekte-
dir.

Verilerin Analizi

Araştırmanın 543 kişilik çalışma grubundan gelen yanıtlar doğrultusunda ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Alanyazın uzman-
larının belirttiği ölçütler çerçevesinde çalışma grubunda yer alan kişi sa-
yısının yeterli olduğu görülmüştür (Hoogland ve Boomsma, 1998; Mut-
hen ve Muthen, 2002; aktaran Çelik ve Yılmaz, 2013). Ölçeğin dil geçerliği
çerçevesinde çevirmenler tarafından çeviriler yapılmış ve orjinal ölçek ile
çeviri ölçek arasındaki korelasyonun belirlenmesi için ölçekler iki hafta
ara ile uygulanmış ve aralarındaki korelasyon değerine bakılmıştır. Ölçe-
ğin yapı geçerliğini sağlamak için açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmış-
tır. AFA ile belirlenen faktör yapısı doğrulayıcı faktör analizine (DFA)
tabi tutulmuştur.

Faktörler arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi amacıyla dört faktörden
alınan puanlar arasındaki korelasyon ise Pearson Momentler Çarpımı Ko-
relasyon katsayısı hesaplanarak bulunmuştur. Toplam puan ortalamala-
rına göre belirlenmiş üst %27 ve alt %27'lik grupların (n=147) madde puan
ortalamaları arasındaki farkın anlamlılığını test etmek amacıyla t-testi kul-
lanılmıştır. Ölçeğin uyum geçerliği için Çeliköz ve Gül (2018) tarafından
geliştirilen Üniversite Öğrencileri Sabır Ölçeği ile Öğretmen Adayları
Hoşgörü Ölçeği arasındaki korelasyona Pearson Momentler Çarpımı Ko-
relasyon analizi ile bakılmıştır. Güvenirlik çalışmalarında ise iç tutarlılık
katsayılarından Cronbach α katsayısı hesaplanarak güvenilirlik elde edil-
miştir.

Bulgular

Dil Geçerliğine İlişkin Bulgular

Türkçe'ye uyarlama aşamasında ilk olarak çeviri konusunda uzman olan ve her iki dile de hakim olan 3 kişiden ölçeği Rusça'dan Türkçe'ye çevirmeleri istenmiştir. Çevirilerin tamamlanmasının ardından "dil tutarlılığı değerlendirme formu" hazırlanmıştır. Bu form ile Türkçe'ye çevirisi yapılan ölçek maddelerinin 3 çevirmen tarafından uygun çevirilip çevirilmediği kontrol edilmiştir (Şeker ve Gençdoğan, 2014). Form içerisindeki benzer maddeler için (+) işareti, farklı olan maddeler için ise (-) işareti kullanılmıştır. Toplam hanesine ise maddeler için kullanılan eksi veya artı işaretlerinin toplamı yazılmıştır. Maddelerin tamamında (+) işaretinin çoğunlukta olduğu görülmüş ve herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir.

Çevirinin uygunluğunu değerlendirmek için iki dile de hakim olan başka bir çevirmen grubu tarafından Türkçe'ye çevirilmiş olan ölçek, tekrar orjinal diline yani Rusça'ya çevirilmiştir. Çevirmenlerin Türkçe'den çevirmiş oldukları Rusça ölçek ile orjinal ölçeğin eşleştiği görülmüştür.

Ortaya çıkan taslak ölçeğin kapsam geçerliğinin sağlanması adına Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik, Ölçme ve Değerlendirme ve Mütercim Tercümanlık bölümlerinden 4 akademisyene anlaşılabilirlik ve amaca uygunluk bakımından incelenmek üzere verilmiştir. Uzmanlardan gelen sonuçlar doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Sonrasında ise, çeviri teste ilk şeklini verme aşamasına gelinmiştir. Dil geçerliğinin sağlanması adına bu aşamada, orjinal teste uygun olarak yönergenin yeri ve biçimi, soruların ve işaretlemenin yapılacağı ölçek kısmının yeri ve biçimi gibi kısımlar hazırlanmıştır. Daha sonra orjinal test ve çeviri test formatlarına uygun olarak çoğaltılmıştır. Çoğaltılan kopyalardan her bir orjinal test kağıdına 1'den başlayarak, 50'ye kadar numara verilmiştir. Çeviri olan test kağıtlarına da aynı şekilde 1'den başlayarak, 50'ye kadar bir numara verilmiştir. Böylelikle orjinal test ve çeviri test aynı numaralar vermek suretiyle eşleştirilmiştir.

İlk şekli verilen Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği'nin dil geçerliğinin sağlanması adına Rusça ve Türkçe iki form da Kırgız Türk Manas Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü'nde okuyan Rusça ve Türkçe'ye hakim olan öğrencilere 2 hafta ara ile uygulanmıştır. İlk olarak

ölçeğin orijinali olan Rusça form öğrencilere verilmiştir. 2 hafta sonra aynı öğrencilerin her birine önceki ölçekte verilen numaralara uygun olarak çeviri ölçek verilmiştir.

Her iki ölçekten de gelen verilerin değerlendirilmesi için iki ölçeğin de uygulama sonrası öğrencilerin aldıkları puanlar hesaplanmıştır. Öğrencilerden gelen 2 ölçeğin puanları karşılaştırılmış ve sonuçların birbirine yakın olduğu görülmüştür.

Ölçeğin dil geçerliği uygulamasında ulaşılan sonuçların incelenip değerlendirilmesinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi kullanılmıştır.

Tablo 2. Dil geçerliği korelasyon analizi sonuçları

		Orjinal ölçek	Türkçe ölçek
Orjinal ölçek	r	1	.82**
	p		.00
	N	50	50
Türkçe ölçek	r	.82**	1
	p	.000	
	N	50	50

Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi sonucunda dil eşdeğerliği için elde edilen bulgulara göre ölçeğin orjinal İngilizce formu ile Rusça formu arasında yüksek düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur ($r=.82$, $p<.00$).

Açımlayıcı Faktör Analizine (AFA) İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin AFA için uygunluğunu incelemek için Kaiser-Meyer-Olkin katsayısına (KMO) ve Bartlett küresellik testine bakılmıştır. Verilerin faktör analizi yapılabilmesi için KMO katsayısının .60'dan büyük olması ve Bartlett testinin anlamlı çıkması beklenmektedir (Büyüköztürk 2008). Araştırmada ölçeğin KMO değeri .88 ve Bartlett küresellik testi sonucu da $\chi^2=1695.10$ ($p<.01$) anlamlı olduğu görülmüştür. bu nedenle verilerin faktör analizi için uygun olduğu sonucuna varılmıştır. Ölçeğin orjinal halinde maddeler dört faktör altında toplandığı için AFA'da maddeler dört faktör altında toplanacak şekilde analizler yapılmıştır. Yamaç-birikinti grafiği, öz değerler ve toplam varyans

oranı dikkate alınarak yapılan analiz işlemlerinde Varimax dik döndürme tekniği ve faktör yükleri hesaplanmıştır. Maddelerin faktör yükleri .30 ile sınırlandırılmıştır.

Şekil 1. ÖAHÖ Faktörlerine İlişkin Yamaç-Birikinti Grafiği

Tablo 3. ÖAHÖ'ne ilişkin AFA sonuçları

Madde No	Madde	Empati	Önem	Uyum	Tutum
M4	Öğretmen öğrencilerle empati kurabilmelidir	.663			
M3	Sorunlu Öğrencilere karşı, onların sorunlarını çözmeye odaklı davranmalıdır.	.661			
M2	Öğretmen ve öğrenciler birbirlerinin farklı görüşlerine saygı duymalıdır.	.625			
M5	Öğrenciler her sorunlarını öğretmene danışabilmelidir.	.603			
M1	Her öğrencinin iyi bir tarafı vardır.	.491			
M7	Öğretmen öğrencilerin yıl içerisindeki çabalarına önem vermelidir.		.669		
M6	Öğretmen öğrencilerin hatalarını anlayışla karşılamalıdır		.638		
M9	Öğrenciler öğretmeni rahatça eleştirebilmelidir.		.449		
M8	Öğretmen her öğrenciye eşit davranmalıdır.		.481		
M11	Her öğretmen, öğrencilerine karşı hoşgörülü olmak zorundadır.			.588	
M12	Öğretmen öğrencilerin her görüşünü dikkate almalıdır.			.547	
M10	Öğretmen öğrencileri farklı düşünmeye zorlamamalıdır			.626	
M13	Öğretmenler öğrencilere söz hakkı vermelidir				.618
M15	Öğretmen her öğrenciye, onların yapısına göre davranmalıdır				.454
M14	Öğretmen öğrencilerin hatalarını yüzlerine vurmamalıdır				.430

Ölçeğin Varimax dik döndürme yöntemi ile yapılan temel bileşenler analizinin sonucunda ortaya çıkan yapıda öz değerleri 1’den büyük olduğu belirlenen dört faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Dört faktörlü yapı toplam varyansın %52’sini açıklamaktadır. Maddelerin içerikleri dikkate alındığında ilk faktör “Empati”, ikinci faktör “Önem”, üçüncü faktör “Uyum” ve dördüncü faktör de “Tutum” olarak adlandırılmıştır. Söz konusu olan dört faktör, Gül ve Alimbekov (2018) tarafından yapılan faktör analizi sonuçlarıyla örtüştüğü görülmüştür. Ölçeğin son haliyle 15 maddeden oluştuğu belirlenmiş ve faktör analizi yapılan 15 madde arasında hiç bir faktöre yerleşmeyen madde bulunmamaktadır.

Doğrulamalı Faktör Analizine (DFA) İlişkin Bulgular

Model uyum indeks katsayılarını incelemeyen önce, “t” değerleri ve faktör yük değerleri incelenmiştir. Buna göre maddelere ait tüm t değerlerinin .001 düzeyinde anlamlı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla birinci düzey DFA sonucunda elde edilen “t” değerleri, katılımcı sayısının faktör analizi için yeterli olduğunu doğrulamakta ve modelden çıkarılması gereken madde bulunmadığını ortaya koymaktadır. Yapılan DFA sonucunda elde edilen standartlaştırılmış yük değerleri ve t-değerleri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 4. Birinci Düzey DFA’dan Elde Edilen t Testi Değerleri

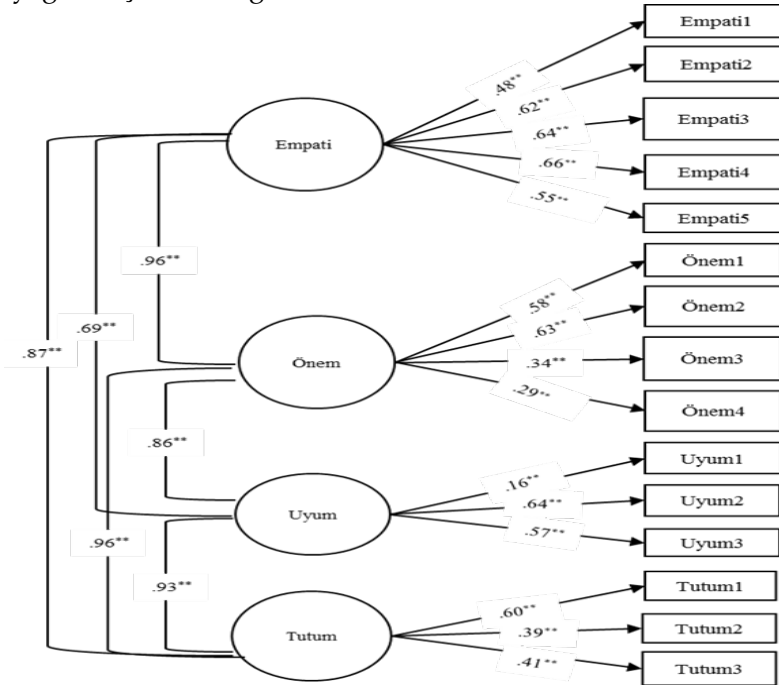
Maddeler	Standartlaştırılmış Yükler	t-değeri	Maddeler	Standartlaştırılmış Yükler	t-değeri
Empati1	0.48	15,31	Uyum1	0.16	16,29
Empati2	0.62	13,99	Uyum2	0.64	10,78
Empati3	0.64	13,73	Uyum3	0.57	12,81
Empati4	0.66	13,50	Tutum1	0.60	11,94
Empati5	0.55	14,82	Tutum2	0.40	15,36
Önem1	0.59	14,02	Tutum3	0.40	15,33
Önem2	0.63	13,08			
Önem3	0.33	16,04			
Önem4	0.29	16,14			

** $p < .001$

Tablo 4’teki bulgulara göre ölçekte yer alan maddelere ilişkin t değerlerinin 13,08 ile 16,29 arasında değiştiği belirlenmiştir. Hesaplanan t değerlerinin 1.96’den büyük olması .05 düzeyinde; 2.58’den büyük olması

ise .01 düzeyinde anlamlı olduğunu göstermektedir (Jöreskog & Sörbom, 1996; aktaran Çelik ve Yılmaz, 2013). Ayrıca "Empati" alt boyutundaki maddelerin yük değerlerinin .48-.66; "Önem" alt boyutunun ise .29-.63; "Uyum" alt boyutunun ise .16-.64 ; "Tutum" alt boyutunun ise .40-.60 arasında olduğu görülmektedir.

Ayrıca birinci düzey DFA'dan elde edilen dört boyutlu modele ilişkin path diyagramı Şekil 2'de görülmektedir.

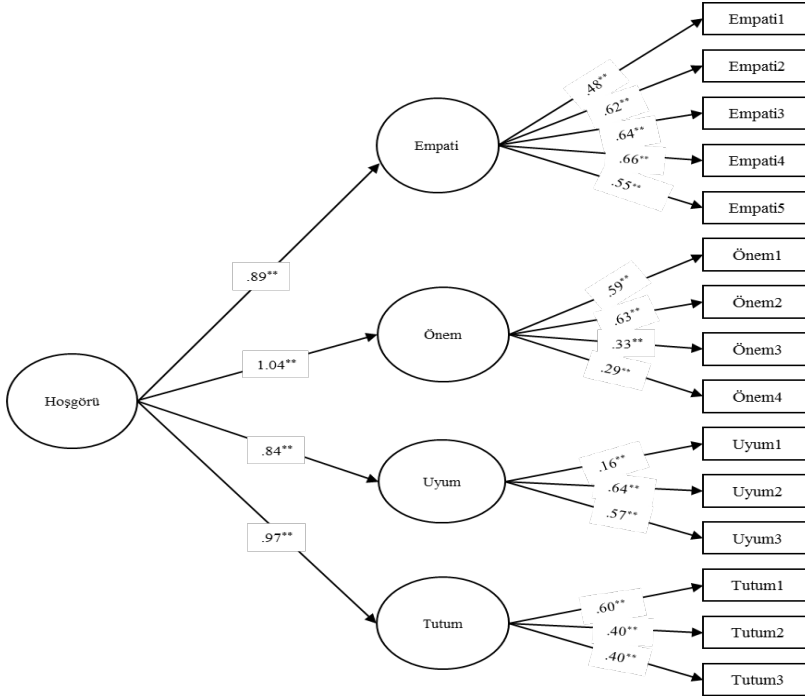

Şekil 2. Birinci düzey DFA faktör yapısı ve alt boyutlar arasındaki ilişkiler

Alan yazında DFA ile hesaplanan (χ^2/sd) oranının 5'ten küçük olması, modelin gerçek verilerle iyi uyumunun bir göstergesi olarak görülebilmektedir. Model verilerinin iyi uyumu için İyilik Uyum İndeksi (GFI) ve Ayarlanabilir İyilik Uyum İndeksi (AGFI) değerlerinin .90'dan yüksek çıkması, Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (RMSEA) değerlerinin ise .05'den küçük olması, Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (CFI) .90 ve Fazlalık Uyum İndeksi (IFI), değerinin .90'dan yüksek olması beklenir (Baumgartner & Homburg, 1996; Browne & Cudeck, 1993; aktaran İlhan & Çetin,

2014; Şimşek, 2007). Birinci düzey DFA model uyum indeks katsayıları ise şu şekildedir: $\chi^2=254,11$; $sd=84$ $\chi^2/sd = 3,02$; $AGFI=.91$, $GFI= .94$, $IFI=.90$ $CFI=.90$, ve $RMSEA=.061$ olarak elde edilmiştir. Elde edilen uyum indeks katsayıları iyi uyum ve kabul edilebilir uyum değerlerine sahip olduğundan, ölçek maddelerinin ilgili yapıyla kurulan modellerinin uygun olduğu yargısına ulaşılmıştır.

Yapılan birinci düzey DFA'nın ardından bu dört alt boyutlu yapının, ölçeğin orijinalinde "Hoşgörü" olarak tanımlanan genel yapının bileşenleri olup olmadığını test etmek için ikinci düzey DFA yapılmıştır. Çünkü ölçeğin alt boyutları ile tek bir genel yapıyı oluşturması ve toplam puan vermesi de beklenmektedir. İkinci düzey DFA'dan elde edilen modele ilişkin path diyagramı Şekil 3'te görülmektedir.

Şekil 3: İkinci düzey DFA aşamalı faktör yapısı ve alt boyutlar arasındaki ilişkiler

İkinci düzey DFA'dan elde edilen iki boyutlu modele ilişkin uyum indeks değerleri $\chi^2=265,20$; $sd=86$; $\chi^2/sd = 3,08$; $AGFI=.91$, $GFI= .94$, $IFI=.90$ $CFI=.90$, ve $RMSEA=.062$ olarak hesaplanmıştır. Elde edilen uyum indeks katsayıları sonucunda ölçme modelinin iyi uyum gösteren bir model olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda, "Empati", "Önem", "Uyum" ve "Önem" alt boyutları "Hoşgörü" olarak tanımlanan genel yapının bileşenleri olduğu analiz sonucunda doğrulanmıştır.

Ölçeğin 15 maddesinin güvenilirliği için Cronbach α iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeğin tümü için elde edilen iç tutarlılık katsayısı ise 0.77 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değer, ölçüm sonuçlarının güvenilir olduğunu göstermektedir (Nunnally, 1978; Murphy & Davidshofer,1998). Ölçüm sonuçlarının güvenilir olduğuna ilişkin elde edilen güvenilirlik katsayısının yeterli olduğu düşünülmüştür.

Faktörler Arası İlişkilere İlişkin Bulgular

Ölçeğin belirlenen dört faktörü arasındaki korelasyon değerleri tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. ÖAHÖ faktörler arası korelasyon değerleri

		Empati	Önem	Uyum	Tutum
Empati	r	1	.55**	.30**	.45**
	p		.00	.00	.00
	N	543	543	543	543
Önem	r	.55**	1	.37**	.40**
	p	.00		.00	.00
	N	543	543	543	543
Uyum	r	.30**	.37**	1	.36**
	p	.00	.00		.00
	N	543	543	543	543
Tutum	r	.45**	.40**	.36**	1
	p	.00	.00	.00	
	N	543	543	543	543

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Tablo 5'te görüldüğü gibi faktör puanları arasındaki ikili korelasyon incelendiğinde, korelasyon katsayısının yüksek düzeyde ve anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p < .01$). Bu sonuç faktörlerin aynı yapıyı ölçtüklerini göstermiştir.

Güvenirlğe İlişkin Bulgular

ÖAHÖ'nin iç güvenirlğini tespit etmek amacıyla Cronbach α iç güvenirlilik katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan analiz sonucunda ölçeğin tüm tamamı için katsayı değeri .77 olarak hesaplanmıştır. Birinci alt boyut için .74; ikinci alt boyut için .69; üçüncü alt boyut için .70; dördüncü alt boyut için de 67 olarak hesaplanmıştır.

Maddelerin Ayırt Edicilik Özelliğine İlişkin Bulgular

ÖAHÖ'nin maddelerinin puan ortalamalarına göre belirlenmiş üst %27 ve alt %27'lik grupların madde puanları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek amacıyla t-testi kullanılmıştır.

Tablo 6. ÖAHÖ'nin üst %27 ve Alt %27'lik grupların puanları arasındaki t-testi sonuçları

	Gruplar	N	\bar{X}	ss	sh	t	p
ÖAHÖ	Üst Grup	147	3.91	.30	.02	-36.53	.00
	Alt Grup	147	4.87	.09	.01		

Tablo 6'da göre üst %27 ve alt %27'lik grupların madde ortalama puanları arasında yapılan t-testi sonuçlarından, farkların tüm maddeler için anlamlı olduğu görülmektedir. Bu bulgu, ölçekteki tüm maddelerin ayırt edici olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin Uyum Geçerliliğine İlişkin Bulgular

ÖAHÖ'nin uyum geçerliliği çalışması kapsamında daha önce Çeliköz ve Gül (2018) tarafından geliştirilmiş olan 21 maddelik Üniversite Öğrencileri Sabır Ölçeği kullanılmıştır. Uyum geçerliliği aynı amaca yönelik hazırlanmış olan başka bir ölçek ile yapılan uygulama sonucunda elde edilen

korelasyon değerine bakılarak yapılan bir yöntemdir (Bajpai & Bajpai, 2014). Ölçekler arasındaki korelasyon aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 7. ÖAHÖ ve ÜÖSÖ Arasındaki Korelasyon Değeri

	ÖAHÖ		ÜÖSÖ
ÖAHÖ	r		.137**
	p		.00
	N	543	543
ÜÖSÖ	r	.137**	
	p	.00	
	N	543	543

**Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed)

Bu çerçevede yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon analizi sonucunda iki ölçek arasındaki korelasyon değeri 0.01 düzeyinde anlamlı olarak hesaplanmıştır. İki ölçek arasındaki korelasyon değerinin anlamlı olarak bulunmuş olması uyum geçerliğinin sağlandığını göstermektedir.

Sonuç

Bu çalışma çerçevesinde öğretmen adaylarının hoşgörü düzeylerini ortaya koymak amacıyla Gül ve Alimbekov (2018) tarafından geliştirilen "Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği"nin Türkçe'ye uyarlama ve geçerlik-güvenirlilik çalışması yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe formunun geçerliğini ve güvenirliliğini belirlemek amacıyla; dil geçerliği, yapı geçerliği, uyum geçerliği, maddelerin ayırt edicilik özelliği incelenmiş ve faktörler arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ayrıca ölçekte yer alan faktörlerin iç güvenirlilik katsayısı Cronbach α katsayısı ile belirlenmiştir. Sonuçta ölçeğin orjinal halindeki dört faktörlü yapı ile Türkçe formundaki yapı uyumlu olarak tespit edilmiştir.

Sonuç olarak bu ölçeğin öğretmen adaylarının hoşgörü eğilimlerinin belirlenmesine ve farklı psikolojik yapılarla ilişkisinin ortaya çıkarılmasına hizmet edeceği düşünülmektedir. Ayrıca farklı kültürler arasında yapılacak karşılaştırmalarda katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Ölçeğin güvenirliliği kapsamında ölçek maddelerinin geneline yönelik iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır. Ayrıca madde puanları arasındaki farka bakıl-

mış, sonuç anlamlı bulunmuş ve maddelerin ayırt edici özelliğe sahip olduğu görülmüştür. Başka çalışmalarda farklı örneklem grubundan alınan veriler üzerinde yapılacak analizler ile ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik düzeyine bakılabilir. Bütün bu geçerlik ve güvenilirlik çerçevesinde yapılan analizler sonucunda Öğretmen Adayları Hoşgörü Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanmış halinin geçerli ve güvenilir bir şekilde kullanılabilecek bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

EXTENDED ABSTRACT

**Adaptation Teacher Candidates Tolerance Scale
into Turkish Language**

*

Yavuz Ercan Gül - Kasım Karataş - Bakit Borkoev
Kyrgıs-Turk Manas University, Karamanoglu Mehmet Bey University

"Tolerance", which is a concept increasingly becoming important today, is to respect differences, to tolerate people with different ideas, in other words, to accept that people may have separate forms of emotion, thought, behavior, attitude and action (Kavcar, 1995; Köknel, 1995). In a broader sense, the concept of tolerance is to be able to tolerate all kinds of behaviors and differences as long as they do not disturb you and damage the rights of others (Dommering, 2008). In addition, tolerance is an inner paradox of accepting the situations that an individual does not like. In order to overcome or avoid conflict, individuals need to tolerate the situations that they hate or do not agree with (Sullivan, Piereson and Marcus, 1982; Vogt, 1997). Therefore, the concept of tolerance indicates the existence of an unpleasant situation or behavior.

Tolerance becomes a current issue in every national and international platform, and the majority of the studies in education also aim to raise tolerant citizens (Gündüz, 1995). Especially today, the boundaries between countries and societies disappear with the rapid development of science and technology, and communication between cultures increases. World peace is damaged due to certain reasons such as cultural conflicts and social disagreements resulting from the fact that tolerance cannot catch up on the communication speed. Conflicts among individuals, fights arising from the inability to tolerate differences, and wars among countries on a global scale result from the fact that tolerance cannot be ensured at the desired level among individuals (UNESCO, 1994). For this reason, it is not possible for the communities giving importance to difference, equality and peace to continue their existence without tolerance (Van Doorn, 2014). Corneo and Jeanne (2009) go a step further and accept tolerance as the determinant of the modern and traditional human or society.

According to them, modern societies have tolerance that triggers all kinds of positive developments. Undeveloped societies, on the other hand, are the societies that have surrendered to social norms where talents cannot find a manifestation environment.

Tolerance has various functions within the society. Functions such as the elimination or suppression of violence, protection of individuals from persecution and aggression or reduction to the desired extent are the prerequisites for the formation of a humanistic and peaceful society (Marcuse, 1969). Since humans are social beings, they have to accept the existence of other individuals. This acceptance means not only the material existence of humans, but also the acceptance of them in the context of ideas, emotions and thoughts. At this point, the responsibility aspect of tolerance emerges. According to Levinas (1998), humans are not only cognitive and rational beings but also ethical beings, and this makes them responsible for other people. By accepting the existence of other people, an individual also accepts his/her own existence. In this respect, the tolerance shown to others also means self-respect.

Teachers have the same importance as parents in terms of teaching values to children. After parents, children spend time with their teachers during their education. This requires teachers to be equipped with affective values in addition to cognitive processes such as field knowledge, professional knowledge and technical knowledge. While explaining the duties of teachers in values education, which is the affective dimension of education, Dilmaç (2012) emphasizes that the teacher should be a model, create a social environment in the classroom and provide the opportunity of sharing. When the ranking of Dilmaç is examined, it is seen that the most important duty of teachers is to be a model. The reason is that the best way to transfer emotions is to be a model to the other individual. The way to become a model is that the teacher should endear himself to the student. A teacher, who constantly behaves badly, punishes and frightens students with low marks, cannot be accepted as a good model and he will inevitably be a bad role-model. Therefore, a teacher, who does not have the value of tolerance, cannot be expected to be a model in terms of tolerance.

In the literature, no assessment scale that will directly measure the tolerance levels of teacher candidates has been found. For this reason, it was

aimed to adapt the "Teacher Candidates Tolerance Scale", which was developed in Kyrgyz language by Gül and Alimbekov (2018) in order to measure the tolerance levels of teacher candidates, into Turkish. Thus, it is aimed to contribute to both literature and studies to be conducted with an aim to reveal the psychological structures related to tolerance.

Within the scope of this study, the validity-reliability study of the "Teacher Candidates Tolerance Scale" developed by Gül and Alimbekov (2018) and its adaptation into Turkish were performed to reveal the tolerance levels of teacher candidates. In order to determine the validity and reliability of the Turkish form of the scale; language validity, construct validity, goodness of fit validity and distinctiveness of the items were examined and correlation coefficients among the factors were calculated. Moreover, the internal reliability coefficient of the factors included in the scale was determined with Cronbach's α coefficient. The original four-factor structure of the scale and the structure in the Turkish form were also found to be coherent.

As a result, it is thought that this scale will contribute to determine the tolerance tendencies of teacher candidates and to reveal their relationship with different psychological structures. Furthermore, it is predicted that it will contribute to the comparisons to be made between different cultures. The internal consistency coefficient regarding the overall scale items was calculated within the scope of the reliability of the scale. In addition, the difference among the item scores was examined, the result was found to be significant and it was seen that the items had distinctiveness. In future studies, the validity and reliability level of the scale can be determined with the analyses to be performed through the data obtained from different sample groups. As a result of the analyses performed within the framework of all these validity and reliability studies, it can be stated that the Turkish version of the Teacher Candidates Tolerance Scale is a valid and reliable assessment tool.

Kaynakça / References

Bajpai, S. ve Bajpai, R. (2014). Goodness of measurement: Reliability and validity. *International Journal Of Medical Science And Public Health*, 3(1), 173-176. doi: 10.5455/ijmsph.2013.191120133.

- Büyüköztürk, Ş. (2008). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum*. Ankara: Pegem Akademi.
- Corneo, G. ve Jeanne, O. (2009) A theory of tolerance. *Journal of Public Economics*, 93(5), 691-702.
- Dommering, E. J. (2008). Tolerantie, de Vrijheid van Meningsuiting en de Islam. In (E. J. Dommering Ed), *De achtervolging van Prometheus* (p. 82-96). Amsterdam: Otto Cramwinckel.
- Gül, Y. E., Alimbekov, A. (2018). Öğretmen adayları hoşgörü ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Manas sosyal araştırmalar dergisi*, 7(4), 49-62.
- Çeliköz, N. ve Gül, Y. E. (2018). Üniversite öğrencileri sabır eğilim ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. (E. Hamarta Ed.), *Eğitim Bilimleri Araştırmaları içinde* (s. 11-21). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Gündüz, M. (1995). Açılış konuşması. (İ. Pehlivan yay. haz.), *Hoşgörü ve Eğitim Toplantısı içinde* (s. 12-15). Ankara: UNESCO ve Ankara Üniversitesi Ortak Yayın.
- İlhan, M. ve Çetin, B. (2014). LISREL ve AMOS programları kullanılarak gerçekleştirilen yapısal eşitlik modeli (Yem) analizlerine ilişkin sonuçların karşılaştırılması. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 5(2), 26-42.
- Kurtdede Fidan, N. ve Güleç, F. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının bakış açısından "hoşgörü değeri". *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 246-258.
- Levinas, E. (1998). *Otherwise than being, or, beyond essence*. Pittsburgh: Duquesne University Press.
- Sullivan, J. L., Piereson J. ve Marcus G. E. (1982). *Political Tolerance and American Democracy*. Chicago: University of Chicago Press.
- Şeker, H. ve Gençdoğan, B. (2014). *Psikolojide ve eğitimde ölçme aracı geliştirme (2. Basım)*. Ankara: Nobel Akademi.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve LISREL uygulamaları*. Ankara: Ekinoks.
- Çelik, E. H. ve Yılmaz, V. (2013). *Lisrel 9.1 ile yapısal eşitlik modellemesi temel kavramlar, uygulamalar, programlama (2.Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kavcar, C. (1995). Açılış konuşması. (İ. Pehlivan yay. haz.), *Hoşgörü ve Eğitim Toplantısı içinde* (s. 1-5). Ankara: UNESCO ve Ankara Üniversitesi Ortak Yayın.

- Köknel, Ö. (1995). Hoşgörünün ruhsal-toplumsal temelleri. *Türk Eğitim Derneği XIII. Öğretim Toplantısı* içinde (s. 67-77). Ankara: TED Eğitim Dizisi.
- Murphy, K. R. ve Davidshofer, C. O. (1998). *Psychological testing (4th ed)*. New Jersey: Prentice Hall.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory (2nd ed)*. New York: McGraw-Hill.
- Tarhan, N. (2014). *Güzel insan modeli*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- UNESCO (1994). *Tolerance: The threshold of peace a teaching / learning guide for education FFR peace, human rights and democracy (preliminary version)*. Paris: United Nations Educational Press.
- Van Doorn, M. (2014). The nature of tolerance and the social circumstances in which it emerges. *Current Sociology*, 62(6), 905-927. doi: 10.1177/0011392114537281
- Vogt, W. P. (1997). *Tolerance and education: Learning to live with diversity and difference*. London: Sage.
- Marcuse, H. (1969). *Beyond tolerance*. Boston: Beacon Press.

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

- Gül, Y. E., Karataş, K. ve Borkoev, B. (2019). Öğretmen adayları hoşgörü ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* , 14(20), 1115-1135. DOI: 10.26466-/opus.603955